

Doğu Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi HKUK 131 Anayasa Hukuku I
Pratik Çalışma IV
28.12.2022

SORU 1. İtalyan Anayasasının 61. Maddesi; “Parlamentonun her bir üyesi ulusu temsil eder ve vekâletin kullanılmasında emirlerle bağlı değildir”. Anayasa hükmünde parlamento üyeleri ile temsil ettikleri arasındaki ilişki bakımından hangi ilke yasaklanmaktadır? Bu ilke hangi tür egemenlik anlayışında söz konusudur?

SORU 2. 2000 sayılı Kanunu’nda değişiklik yapan 2500 sayılı Kanun için 455 milletvekili ile toplanan TBMM’de 227 Kabul oyu kullanmış, 177 Ret ve 49 Çekimser oy ve 2 geçersiz oy neticesinde kabul edilmiştir. 2500 sayılı Kanun Anayasa’ya uygun mudur? Neden? 2500 sayılı Kanun Cumhurbaşkanı tarafından meclise kısmen iade edildiğini varsayalım. Başkanın vetosu açısından hangi olasılıklar söz konusu olabilir?

SORU 3. “Fransa Anayasası’nın 55. maddesi, usulüne uygun olarak onaylanan ve yayınlanan antlaşmaların, antlaşmanın diğer tarafındaki uygulamaya göre iç hukukta kanunlardan üstün olabileceğini belirtmektedir. Hollanda da antlaşmaların Anayasa’dan bile üstün olduğu kabul edilmektedir. İtalya’da antlaşma yükümlülüklerinin daha önce yürürlükte olan yasama yükümlülüklerini ortadan kaldıracağı ifade edilmektedir. İngiltere’de antlaşma yükümlülüklerinin doğrudan iç hukukta etki doğurması mümkün değildir. Öncelikle antlaşma metni bir yasama surecine tabi tutulur. Terimler ve yasal düzenlemeler uyumlaştırılır. Buna antlaşmanın iç hukukla bütünleştirilmesi adı verilmektedir. Böylece antlaşmaların uygulanmasında problemler en aza indirilmeye çalışılmaktadır”. AKKUTAY, Ali İbrahim, “Uluslararası Antlaşmaların İç Hukuka Etkisi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Uluslararası Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. Erişim Adresi: <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1863/> Yukarıda verilen değerlendirmeler karşısında Türk Hukukunda uluslararası anlaşmaların yeri ve denetimi hakkındaki düzenleme ve tartışmalar nelerdir? Açıklayınız.

SORU 4. Polonya Anayasası Madde 133. “2. Cumhurbaşkanı, bir uluslararası anlaşmayı imzalamadan önce, Anayasaya uygunluk görüşü almak için Anayasa Mahkemesine başvurabilir” hükmünü düzenlemektedir. Polonya Cumhurbaşkanı Polonya Anayasa Mahkemesine göndermiş olduğu uluslararası anlaşmanın Anayasa’ya aykırı olduğunu farz edelim. Bu düzenlemeyi anayasal denetim açısından değerlendiriniz. Burada bahsi geçen anayasal denetimin türüne ne ad verilir? Bu denetim türüne ilişkin olumsuz ve olumlu görüşler nelerdir? Bu hükümde geçen düzenlemenin benzeri Türk anayasa hukukunda bulunmakta mıdır?

SORU 5. Aşağıdaki önermelerden hangileri yasama yetkisinin genelliği ilkesi ile ilgili değildir?

- 1-) Anayasa’ya aykırı olmamak koşuluyla kural olarak her konu bir kanunla düzenlenebilir.
- 2-) Yasama organı, bir konuyu dilediği ölçüde ayrıntılı olarak düzenleyebilir.

3-) Yasama organında kabul edilen kanunlara karşı belli sayıda yasama organı üyesi Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

4-) Yasama organının herhangi bir konuyu görüşüp karara bağlayabilmesi için üye tam sayısının en az üçte birinin toplantıda hazır bulunması gerekir.

5-) Yasama organı, Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebilir.

SORU 6. 1982 Anayasası'na göre TBMM Başkanlık Divanının oluşumunda kimler yer alır?

SORU 7. T.C Anayasası'na göre seçilme yeterlilikleri nelerdir?

SORU 8. “Bir milletvekilinin veya görevleriyle ilgili olmayan suçlardan dolayı Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların dokunulmazlığının kaldırılması hakkındaki istemler Başkanlıkça, Anayasa ve Adalet komisyonları üyelerinden kurulu havale edilir. Anayasa ve Adalet komisyonları üyelerinden kurulu Başkanı, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtibî, Anayasa Komisyonunun Başkanı, Başkanvekili, Sözcüsü ve Kâtibidir”. Boş bırakılan kısımlarda hangi komisyondan söz edilmektedir? Bu Komisyonun çalışma usulünü ve yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin süreçteki rolünü açıklayınız.

SORU 9. Bir kamusal tasarrufu ...şekli anlamda (kanun).....belirtmek, bu tasarrufun hangi organ tarafından yapıldığını göz önüne alarak belirtmek demektir. Bir tasarrufu maddi anlamda (kanun).....belirtmek, bu tasarrufu hangi organdan çıkarsa çıkarsın, kendindeki hukukî mahiyet bakımından, sübjektif veya objektif hukuk alanındaki neticeleri bakımından belirtmektir. Leon DUGUIT,(Çev. Süheyy DERBİL), Kamu Hukuku Dersleri, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1954, s. 80. Yukarıdaki alıntıda, hangi tür işlemlerden bahsedilmektedir

SORU 10. “[Carre De Malberg’e göre,] Kanun adı, meclislerin yasama şeklinde yapılan işlemlerine verilir. Meclislerin bu şekilde yaptığı işlemlerin (kanunların) özel veya genel olmasının bir önemi yoktur; yasama şekillerine uyularak yapılan kişisel işlemler de kanundur.” (Erdoğan Teziç, Türkiye’de 1961 Anayasasına Göre Kanun Kavramı, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972, s. 40). Burada hangi tür kanun anlayışı anlatılmaktadır ve Carre De Malberg’e göre, bir işlemin kanun olarak nitelendirilebilmesi için hangi özellikleri taşıması gerekmektedir?

SORU 11. LGBTİ+ topluluğun Taksimdeki eylemlerinde toplulukların derneklerinden birinin faal üyesi olan Trans birey AYLA tutuklanmış, işkence ve kötü muameleye maruz bırakılmıştır. Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmekte olan davada yargılanan Sanık AYLA Adil Yargılanma Hakkı, işkence ve kötü muamelenin yasak olması ile ayrımcılık yasağına ilişkin haklarının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür. Yargılama sonunda AYLA’nın mahkûmiyetine karar verilmiş ve 10.01.2011 tarihinde karar kendisine tebliğ edilmiştir. AYLA Yargıtay’da temyize başvurmuş olup temyiz incelemesi henüz sonuçlanmamıştır. 11.05.2011 tarihinde Adil Yargılanma Hakkı,

işkence ve kötü muamelenin yasak olması ile ayrımcılık yasağına ilişkin haklarının ihlal edildiği gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmuştur. Sizce bu olay ile ilgili Anayasa Mahkemesi ve AİHM nasıl bir karar vermelidir?

SORU 12. Anayasa Mahkemesi “.....*Maarif kurumları, her yıl iki dönem Mart ve Ekim ayında bir önceki dönem içinde gerçekleştirdikleri öğretim, eğitim, akademik faaliyetinin çerçevesi, muhtevası ve muvaffakiyeti konusunda Daire Başkanlığına bir bilgi notu olarak Rapor sunar.*” hükmünü incelemiştir. Mahkeme şu yorumuyla hükmü “Somut olayda normlarla idareye herhangi bir konuda temel bir düzenleme kuvveti/yetkisi verilmemekte, yasa koyucunun öğretim, eğitim ve akademik kurumların bilgi notu biçiminde rapor vermelerine veya vermemelerine ilişkin konunun ilkeleri uyarınca doğrudan yasayla düzenlenmesini” Anayasa’ya aykırı bulmamıştır. Boş bırakılan yere hangi ilke/kavramın yazılması uygun olur?

SORU 13. Belediye Kanunu’nun 87. maddesinde “*Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığında olmayan kişi veya dernek veya birliklerin belediye sınırları içerisinde toprak ve mülk gayrimenkul edinmeleri yasaktır*” hükmü yer almaktadır. Bu maddeye 8587 sayılı Kanunla “*Ancak, Bakanlar Kurulu’nca milli ekonominin ve millî güvenliğin gerektirdiği hallerde hangi ülkelerin ve/veya hangi ülkelerin vatandaşı olan kişilerin bu yasak kapsamı dışında tutulacağına, önceden açıklayıp yayınlamak suretiyle karar verilebilir. Bu tür kararın alınmasına ve bu hususlara ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulunca belirlenecektir. Bu istisnalar tarıma ve hayvancılığa yönelik üretim maksadıyla kullanılan veya kullanılacak topraklara uygulanmaz. Ayrıca, bu alım/satımlarda gerekli olması halinde satış bedelinin % 15’ini geçmeyecek biçimde Birleşik Konut Fonuna alınıp aktarılacak ödenek miktarını ve uygulama ilkelerini Bakanlar Kurulu önceden açıklayıp yayınlamak suretiyle tespit edecektir*” fıkrası eklenmiştir. Bu hüküm hakkında **Anayasa Mahkemesi’ne** başvurulduğunu varsayalım. Mahkeme hükmüyle ilgili ne karar verebilir?

SORU 14. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Ahmet R. sabah evinden çıkarken arabasının tuvalet kâğıtlarıyla kaplandığını görmüştür. O sırada komşusu Kemal C. “*size ders olsun efendim, Cumhurbaşkanı Yardımcısı olmanız her istediğinizi yapabileceğiniz anlamına gelmez. Makam aracınızı kendi araç yerinize park ettiriniz*” diyerek Cumhurbaşkanı Yardımcısını protesto etmiştir. Buna sinirlenen Yardımcı Ahmet R. komşusuna saldırmış, yaralanmasına sebep olmuştur. Bu olay karşısında Cumhurbaşkanı Yardımcısı’nın sorumluluğuna hükmedilebilir mi?

SORU 15. Aşağıdaki yasama tasarruflarının ne tür işlemlerle yapıldığı hangi şıkta doğru gösterilmiştir?

- I. Bakanın Yüce Divan’a sevk edilmesi
- II. Meclisin Bakanlar Kurulu’na KHK çıkarma yetkisi vermesi
- III. TBMM’nin Kanun Hükmünde Kararnameleri Değiştirerek Kabul etmesi
- IV. Para basılmasına karar verme

V. Savaş ilanına karar verme

VI. Karma Komisyonu üye seçimi

SORU 16. Aşağıda Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuruya ilişkin olarak vermiş olduğu kararları kabul edilebilirlik şartları açısından değerlendiriniz.

KARAR 1: Anayasa Mahkemesi Kararı: Başvuru Numarası: 2012/388, Karar Tarihi: 25/12/2012 “Başvuru, 19/10/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bizzat yapılmıştır. (...) 6. Başvurucu, taşınmazın kamulaştırma amacına uygun olarak kullanılmadığı gerekçesiyle 11/2/2010 tarihinde Kayseri 1. Asliye Hukuk Mahkemesine tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Bu dava, Mahkemenin 27/7/2010 tarih ve E. 2010/210, K. 2010/678 sayılı kararı ile reddedilmiştir. 7. Başvurucunun temyizi üzerine söz konusu Mahkemenin kararı, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 7/12/2010 tarih ve E. 2010/11451, K. 2010/15719 sayılı kararı ile onanmıştır. 8. Başvurucunun karar düzeltme talebi ise aynı Dairenin 22/3/2011 tarih ve E. 2011/2171, K. 2011/3854 sayılı kararı ile reddedilmiş, karar aynı tarihte kesinleşmiştir.” İlgili kanun maddeleri: 6216 sayılı Kanun’un 76. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bu Kanunun;

a) 45 ilâ 51 inci maddeleri 23/9/2012 tarihinde,
... yürürlüğe girer.”

6216 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir: “Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.”

başvuru konusu kararın bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 gününden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

KARAR 2: Anayasa Mahkemesi Kararı: Başvuru Numarası: 2013/1557, Karar Tarihi: 16/4/2013)

Başvurucular, İSKİ Genel Müdürlüğüne taşınmazlarına kamulaştırmasız el konulmasına ve tapu kaydının iptal edilmesine rağmen, taşınmazın değerinin ödenmediğini belirterek mülkiyet hakları ile hak arama hürriyetlerinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir: “Başvuru, 26/2/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır;

(...) Başvurucular tarafından İSKİ Genel Müdürlüğü aleyhine Üsküdar 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde, kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davası açılmış, Mahkemece 16/2/2010 tarih ve E.2009/512, K.2010/42 sayılı kararla 221 sayılı Kanun'a göre taşınmazın tapu kaydının iptal edildiği ve 221 sayılı Kanun'da öngörülen hak düşürücü sürelerin geçtiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. 10. Hüküm, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 15/5/2012 tarih ve E.2012/4531, K.2012/9858 sayılı kararıyla onanmıştır. Başvurucuların karar düzeltme istemi, Yargıtay 5. Hukuk

Dairesinin 26/11/2012 tarih ve E.2012/18721, K.2012/23812 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Karar düzeltme isteminin sonucu, 7/1/2013 tarihinde başvurularda tebliğ edilmiştir.”

KARAR 3: Anayasa Mahkemesi Kararı: Başvuru Numarası: 2012/1327, Karar Tarihi: 12/2/2013 Başvurucu: Ballıdere Belediye Başkanlığı “I. BAŞVURUNUN KONUSU 1. Başvurucu, 12/11/2012 tarih ve 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un geçici 2. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Amasya İli, Taşova İlçesi, Ballıdere Belediyesinin tüzel kişiliğinin ilk mahalli idareler genel seçiminden geçerli olmak üzere kaldırılarak köye dönüşecek olması nedeniyle “yerel yönetim ilkesi” nin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.”

SORU 17. İtalya Anayasası madde 68/2: *Hiçbir meclis üyesi, mensubu olduğu Meclisin izni olmaksızın, üstü veya evi aranamaz, tutuklanamaz ya da herhangi bir şekilde kişisel özgürlüklerinden mahrum bırakılamayacağı gibi, kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmadıkça veya tutuklama belgesi düzenlenmesi mecburi olan bir suç işlemedikçe gözaltına alınamaz. İlgili hükmün benzeri 1982 Anayasasında benimsenmiş midir? Koşulları ve kapsamı hakkında bilgi veriniz.*

SORU 18. *“Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.” İlgili hükümde hangi meclisin hangi denetim yetkisi söz konusudur? Burada Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların hangi sorumlulukları söz konusudur?*

SORU 19. Kamu Arazisinin Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik'in kimi maddelerinin iptali ve yürütülmesinin durdurulması istemiyle Danıştay'da dava açılmıştır. İptali istenilen yönetmeliğin dayanağını oluşturan 12.3.1982 günlü, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 8. maddesinin A fıkrasının (1) numaralı bendi ile (b) alt bendinin, C ve D fıkralarının Anayasaya aykırı olduğu kanısına varan Danıştay Altıncı Dairesi aşağıda altı çizili kısımların iptali ve yürürlüğünün durdurulması için Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur.

12.3.1982 günlü, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 8. maddesinin iptali istenilen kuralları da içeren A fıkrası ile C ve D fıkraları şöyledir:

"Taşınmaz malların turizm amaçlı kullanımı:

Madde 8- A. Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgelerinde ve turizm merkezlerinde Bakanlığın talebi üzerine, imar planları yapılmış ve turizme ayrılmış yerlerdeki taşınmaz mallardan;

(1) Hazineye ait olan yerlerle ormanlar, ilgili kurulularca Bakanlığa tahsis edilir.

Bu tahsisler:

(a) Hazine adına tescili yapılmamış Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerle kapanan yollar ve yol fazlalarının resen tescili,

(b) Ormanların, turizme ayrılması ve amenajman planlarının tadili, işlemleri tamamlandıktan sonra yapılır ve talep tarihinden başlayarak en geç 1 ay içinde tamamlanır.

(2) Kamu kuruluşlarına ait olanlar, talep tarihinden başlayarak en geç 2 ay içinde Hazine adına tapuya tescil ve Bakanlığa tahsis edilir. Devre ilişkin şartlar ve bedel, ilgili kuruluşlar ile Hazine arasında 6830 sayılı istimlak Kanununun 30 uncu maddesine göre çözümlenir.

(3) Diğer gerçek ve tüzelkişiler ile vakıflara ait olup turizm işletmesi belgesine sahip olmayanlar, Bakanlıkça kamulaştırılarak, Hazine adına tapuya tescil ve tescil tarihinden başlayarak en geç 1 ay içinde Bakanlığa tahsis edilir. Uyuşmazlıklarda dava ve takipler kamulaştırma kararına değil, bedeline ilişkin olarak yürütülür ve sonuçlandırılır. Uyuşmazlıkların çözümlenmemiş olması, arazinin turizm amaçlı kullanıma tahsisine engel sayılmaz.

C. Bu taşınmaz malların yatırımcılara tahsisi, kiralanması ve bunlar üzerinde irtifak hakkı tesisine ilişkin esaslar ile süreler, bedeller, hakların sona ermesi ve diğer şartlar Bakanlık, Maliye Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2490 sayılı Artırma ve Eksiltme ve ihale Kanunu ile 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine bağlı olmaksızın müştereken tespit edilir.

D. (Değişik: 24/7/2003-4957/3 md.) Bu taşınmaz malları (C) fıkrası uyarınca tespit edilmiş olan şartlarla Türk ve yabancı uyruklu, gerçek ve tüzel kişilere tahsis etmeye Bakanlık yetkilidir. Bu taşınmaz mallar üzerinde bağımsız ve sürekli nitelikli üst hakları dahil olmak üzere irtifak hakkı tesisi ve bunlardan alt yapı için gerekli olanlar üzerinde, alt yapıyı gerçekleştirecek kamu kurumu lehine bedelsiz irtifak hakkı tesisi, Bakanlığın uygun gördüğü üzerine, Maliye Bakanlığınca belirlenen koşullarla ve bu Bakanlık tarafından yapılır."

1- Başvurunun hukuki niteliği nedir? Bu yola ilişkin şartlar nelerdir?

2- Anayasa yargısında yürürlüğü durdurma ve erteleme kararı verilmesi ne anlama gelmektedir? Anayasa Mahkemesinin bu kararları vermesi için hangi şartların varlığı gereklidir? Araştırınız.

3- Anayasa Mahkemesi bu başvuruda hangi gerekçeyle nasıl bir karar verecektir?

PRATİK ÇALIŞMASI HAKKINDA NOT: Bu pratik çalışması, dersin hocası tarafından 2022-2023 Güz Döneminde Anayasa Hukuku (HKUK 131) dersini alan öğrenciler için çeşitli kaynaklardan hazırlanarak ve/veya varsayım dayalı olarak oluşturulmuştur. Bu pratik metni hazırlanmıştır. 28.12.2022 tarihli derste öğrenciler bu çalışmayı yaparak derse katılırlar. Pratik Çalışma Önceden izin almaksızın hiçbir biçimde çoğaltılamaz, kopyalanamaz, yayınlanamaz. İzin alınmaksızın dağıtılamaz, başka internet sitelerine başka mecralarda yayınlanamaz. Para karşılığında kopyalanıp satılamaz.

SINAVLARDA BAŞARILAR VE İYİ YILLAR DİLERİM.